

Påven Benedikt XVI

Jesus från Nasaret

[Ur Joseph Ratzinger –Benedikt XVI, ”Jesus von Nazareth”, ©Rizzoli 2007]

Förord

Sedan lång tid tillbaka har jag i mitt inre varit på väg till den Jesus-bok vars första del jag härmed förelägger offentligheten. I min ungdom, som inföll under 30- och 40-talen, fanns det en rad Jesus-böcker som gjorde mig hänförd; böcker av Karl Adam, Romano Guardini, Franz Michel Willam, Giovanni Papini och Jean Daniel-Rops –för att nu bara nämna några namn. I alla dessa böcker tecknades en bild av Jesus Kristus som hade sin utgångspunkt i evangelierna. Det beskrevs hur han levde som människa här på jorden och hur han, trots

att han var en människa, ändå på samma gång förde det gudomliga ner till människorna, eftersom han ju var Guds Son. På så sätt blev Gud genom människan Jesus synlig, och utifrån Gud framträdde bilden av den rätta människan. Men efter 1950-talet blev situationen en annan. Klyftan mellan den "historiske Jesus" och "trons Jesus" blev allt djupare; det föreföll som om de bröt sig loss från varandra. Men vad kan tron på Jesus, som kallas Kristus, den levande Gudens Son, betyda, om människan Jesus var så helt annorlunda än evangelisterna har beskrivit honom och som Kyrkan förkunnar honom med utgångspunkt från evangelierna? Den historisk-kritiska forskningens framsteg förde till allt mer och mer förfinade distinktioner mellan de olika traditionsskikten, bakom vilka Jesu gestalt, som dock är den som tron bygger på, blev allt otydligare, och vars konturer förlorade mer och mer i tydlighet. På samma gång blev naturligtvis rekonstruktionerna av denne Jesus, som man förtvivlat sökte bakom evangelisterna och deras källor, allt mera motsägelsefulla; det handlade om allt från den antiromerske revolutionären som kämpar mot och försöker störta den etablerade makten och som naturligtvis misslyckas, och till den milde moralläraren, som tillåter allt och på ett sätt som måste tyckas obegripligt, själv "hamnar under hjulen". Den som läser flera av dessa rekonstruktioner, den ena efter den andra, kan snart konstatera att de snarare är avbildningar av sina upphovsmän och av de ideal som dessa företräder, än ett friläggande av den ursprungliga bilden av en ikon som blivit otydlig. Under tiden har vi visserligen fått uppleva en växande misstro mot dessa Jesus-bilder; själva Jesus-gestalten har emellertid kommit att avlägsna sig ännu mera ifrån oss. Som ett för alla försöken gemensamt resultat kvarstår dock intrycket att det i varje fall inte är så mycket som vi med säkerhet vet om Jesus och att tron på hans gudom först i efterhand har format hans bild för oss. Detta intryck har under tiden trängt långt in i kristenhetens allmänna medvetande. Detta är en dramatisk situation för tron, eftersom den egentliga referenspunkten blir vacklande och osäker. Den inre vänskapen till Jesus, som är det som det djupast inne handlar om, hotar att vara något som endast blir gripbart i tomma intet och omöjligt kan konkretiseras. (...) Ovanstående metodiska påpekande tror jag mig vara skyldig läsaren, eftersom det avgör sättet på vilket jag tolkar Jesu gestalt i Nya Testamentet. Detta betyder för min skildring av Jesus framför allt att jag lutar på evangelierna. Naturligtvis är allt det förutsatt som Andra Vatikankonciliet och den moderna exegetiken lär oss om litterära genrer, om den avsikt som ligger bakom utsagan, om evangeliernas kontext med församlinglivet och hur de talar till människorna i det levande sammanhanget. Allt detta ville jag så gott jag kunde ta upp och trots allt göra försöket att en gång beskriva evangeliernas Jesus som den verkliga Jesus, som den "historiske Jesus" i egentlig bemärkelse. Jag är övertygad om – och jag hoppas att också läsaren måtte kunna se det – att denna gestalt är mycket mera logisk och även historiskt sett mycket mera begriplig än alla de rekonstruktioner som vi under de senaste årtiondena fått möta. Jag tror att just denne Jesus – han som är evangeliernas Jesus – är en historiskt meningsfull gestalt och en som stämmer med det vi vet från historien. Bara om det verkligen har skett något ovanligt, om Jesu gestalt och ord radikalt har överskridit genomsnittet av alla människors förhoppningar och förväntningar, bara då kan man förklara varför han korsfästes och den enorma verkan hans gestalt har haft och

fortfarande har. Redan omkring 20 år efter Jesu död finner vi i Filippobrevets stora Kristus-hymn (Fil 2:6-8) en fullt utvecklad kristologi, i vilken det om Jesus sägs att han var jämlik Gud, men att han avstod från allt, blev en människa, gjorde sig ödmjuk och var lydig ända till döden på korset, samt att han nu skall äras och tillbes i hela världsalltet, på det sätt som Gud hos profeten Jesaja (Jes 45:23) förkunnade var det enda som anstod Jesus. Den kritiska forskningen ställer med rätta frågan: Vad hände under de 20 åren efter Jesu korsfästelse? Hur kom man fram till denna kristologi? Det som anonyma församlingar, vars talesmän man försöker finna, åstadkom, förklarar i själva verket ingenting. Hur kunde obekanta kollektiva storheter vara så fyllda av skaparkraft? Hur kunde de äga en så stark övertygelsekraft och genomdriva sina åsikter? Är det inte också ur historisk synvinkel mycket mera logiskt att det stora sker i själva början och att Jesu gestalt i själva verket sprängde alla kategorier man dittills hade förfogat över och som alltså bara kunde förstås utifrån Guds hemlighet. Att tro att Jesus verkligen var Gud och människa och att han ville lära människorna detta genom att hölja det i liknelser och trots detta omisskännligt ge det till känna, det överskrider den historiska metodens möjligheter. Omvänt, om man utifrån denna trosövertygelse läser texterna med hjälp av den historiska metoden och deras inre öppenhet för det som är större, då öppnar de sig, och det visar en väg och en gestalt som är tro-värdig. Då framträder ännu tydligare också den mångfasetterade kampen kring Jesu gestalt och den trots alla skillnader bestående samstämmigheten mellan dessa skrifter.

Det är uppenbart att jag med detta sätt att uppfatta Jesu gestalt går utöver det som till exempel Schnackenburg, som representant för en stor del av vår tids exegeter, säger. Jag hoppas emellertid att läsaren förstår att denna bok inte är skriven som en polemik mot den moderna exegetiken, utan i stor tacksamhet för allt det som denna vetenskap skänkt och ännu skänker oss. Den har gjort tillgängligt ett rikt material och värdefulla insikter, genom vilka Jesu gestalt på ett levande och fördjupat sätt kan bli närvarande, och som vi för bara ett fåtal decennier ännu inte alls kunnat föreställa oss. Jag har endast försökt att utöver den rena historisk-kritiska utläggningen använda de nya metodiska insikterna, som tillåter oss att använda en i egentlig mening teologisk tolkning av Bibeln, vilket naturligtvis kräver att vi har tron, men att vi varken vill eller får i något avseende ge upp det historiska allvaret. Helt visst behöver jag inte särskilt påpeka, att denna bok på intet sätt är ett uttalande av läroämbetet, utan endast ett uttryck för mitt personliga sökande ”efter Herrens anlete”(jfr Ps 27:8). Det står därför envar fritt att motsäga mig. Jag ber bara mina läsare om det ”förskott” av sympati, utan vilken det inte kan finnas någon förståelse. Som jag sade i början av detta förord, är jag sedan länge i mitt inre på väg mot denna bok. De första förarbetena har jag kunnat göra under sommarferierna 2003. I augusti 2004 har jag sedan kunnat ge den slutgiltiga formen åt kapitlen 1 –4. Efter att jag blivit vald till att inta Roms biskopsstol, har jag tagit varje ledig stund till vara, för att föra arbetet på boken framåt. Då jag inte vet hur länge ännu tid och krafter skall skänkas mig, har jag nu beslutat mig för att publicera de första tio kapitlen, som sträcker sig från Jesu dop vid Jordan, ända till Petri bekännelse och till Kristi Förklaring, som en första del av boken.

[Ur Joseph Ratzinger –Benedikt XVI, ”Jesus von Nazareth”, ©Rizzoli 2007.
Inofficiell övers: Natasja Hovén och Per Paul Ekström]

En första blick på Jesu hemlighet

I Jesus har löftet om den nye profeten uppfyllts. Hos honom har nu det till fullo förverkligats, som om Mose bara gällde som något ofullkomligt: han lever inför Guds ansikte, inte bara som vän, utan som Son; han lever i den innersta enheten med Fadern. Bara utifrån denna punkt kan man verkligen förstå Jesu gestalt, som den möter oss i Nya Testamentet; allt som berättas oss om hans ord, gärningar, lidande, om Jesu härlighet, är förankrat här. Om man utelämnar denna egentliga mitt, går man förbi det egentliga i Jesu gestalt; då blir den motsägelsefull och till slut obegriplig. Den fråga som varje läsare av Nya Testamentet måste ställa sig är denna: varifrån har då Jesus tagit sin lära, som kan förklara hans uppträdande? Frågan kan bara besvaras utifrån denna mittpunkt. Reaktionen bland hans åhörare var entydig: Denna lära härstammar inte från någon skola. Den skiljer sig radikalt från det som man kan lära sig i skolorna. Den är inte en utläggning enligt det tolkningssätt som förmedlas i skolorna. Den är annorlunda; den är tolkning ”med makt”. När vi längre fram kommer till Jesu ord om sina åhörare diagnos, skall vi behöva återvända till den och ytterligare fördjupa uttolkningen av dess betydelse. Jesu lära kommer inte av mänskligt lärande, av vad slag det vara må. Den kommer ur den omedelbara beröringen med Fadern, ur dialogen ”ansikte mot ansikte”–ur hans seende, hans som vilade vid Faderns bröst. Den är Sonens ord. Utan denna inre grund vore den förmätenhet. Så har de lärda på Jesu tid bedömt den, just därför att de inte ville godta denna inre grund, att se och känna ansikte mot ansikte.

För förståelsen av Jesus är de ständigt återkommande notiserna grundläggande: att Jesus drog sig tillbaka ”på berget” och där bad hela nätter, ”ensam” med Fadern. Dessa korta notiser lyfter en smula på slöjan som höljer hemligheten och låter oss blicka in i Jesu tillvaro som Son, i källan till hans handlande, lärande och lidande.

Detta Jesu ”bedjande” är Sonens samtal med Fadern, i vilket det mänskliga medvetandet och den mänskliga viljan och Jesu mänskliga själ blir indragna, så att den mänskliga bönen får bli en delaktighet i Sonens gemenskap med Fadern. Harnacks berömda konstaterande att Jesu budskap är ett budskap från Fadern, där Sonen inte hör hemma och att kristologin därför inte hör till Jesu budskap – denna tes korrigerar sig här av sig själv. Jesus kan bara tala så om Fadern som han gör, eftersom han är Sonen och står i Sonens gemenskap med Fadern. Den kristologiska dimensionen, det vill säga Sonens hemlighet som uppenbararen av Fadern, ”kristologin”, är närvarande i allt som Jesus säger och gör. Ytterligare något viktigt blir här synligt: Vi sade att i Jesu gemenskap med Fadern som dennes Son, Jesu mänskliga själ blir med honom indragen i bödens akt. ”Den som ser Jesus, ser Fadern (Joh 14:9). Den lärjunge, som går med Jesus, blir på detta sätt med honom indragen i gemenskapen med Gud. Och detta är det egentligen frälsande: överskridandet av den mänskliga tillvarons begränsning, som alltifrån skapelsen genom gudsligheten är inlagd i människan som en förväntan och en möjlighet.

[Ur Joseph Ratzinger – Benedikt XVI, ”Jesus von Nazareth”, ©Rizzoli 2007.
Inofficiell övers: Natasja Hovén och Per Paul Ekström]

=====

KATOLSK OBSERVATÖR 2005-2006 All rights reserved